

בראשית
בראשית
בשגם הוא בשר

השבוע, זכינו לסיים את חמשת חומשי התורה, בקריאת פרשת "וּזְאת הַבְּרָכָה" המספרת בסופה על מותו של משה רבנו. חזרנו לפרשת בראשית, ולסיפורי הבריאה, ונראה שנצטרך להמתין עוד כמה חדשים, עד שנחזור למשה רבנו. אך חז"ל מוצאים במפתיע את משה רבנו, כבר בפרשת השבוע שלנו, במדרש שעל פניו נראה תמוה מאוד. התלמוד במסכת חולין (דף קלט:) מספר שרב מתנה נשאל על ידי בני העיר פפוניא 4 שאלות. השניה ביניהן היא "משה מן התורה מניין?" כלומר, היכן רמוז שמו של משה רבנו בתורה. תשובתו של רב מתנה היא פסוק מפרשתנו: "בשגם הוא בשר", או בצורה מלאה יותר:

וַיֹּאמֶר ה' לֹא יָדוֹן רוּחִי בְּאָדָם לְעֹלָם בְּשֶׁגֶם הוּא בְּשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מְאֹה וְעִשְׂרִים שָׁנָה :

היכן רמוז שמו של משה בפסוק זה? מסבירים המפרשים, שהכוונה היא שהמילה "בשגם" והמילה "משה" הן בעלות אותו ערך גימטרי (345), ומכאן שמילה זו רומזת למשה רבנו. המלים "והיו ימיו מאה ועשרים שנה" רומזות לשנות חייו של משה.

כל הדיון הזה נראה על פניו מופרך. ראשית, מה הצורך למצוא רמז לשמו של משה, כאשר זהו השם הנפוץ ביותר בתורה, ומאז ספר שמות, ועד הפסוקים האחרונים של התורה, הוא הדמות המרכזית ביותר? שנית, התשובה, נראית לכאורה חסרת רצינות לחלוטין, האם העובדה שהמילה "בשגם" היא בעלת גימטריא זהה למילה "משה" אומרת משהו על קשר ביניהם? ישנן מילים רבות המופיעות בתורה שזהו ערכם הגימטרי, ואין שום קשר ביניהם לבין משה רבנו.

ננסה לשפוך אור על התעלומה, בעזרת השאלה הראשונה ששאלו בני פפוניא. המדובר הוא במצוות "שילוח הקן" – אדם המוצא בדרכו ציפור המקננת על אפרוחים או ביצים על עץ או על הארץ, ורוצה לקחת אותם לעצמו, חייב לשלח תחילה את האם, ורק אח"כ לקחת לעצמו את הבנים. הפפוניאים שאלו את רב מתנה מה הדין במקרה בו מצא אדם קן בראשו של אדם אחר, האם הוא צריך לשלח את האם או לא?

שוב, נראה שהשאלה אינה חשובה במיוחד. אך, בתשובתו, מצטט רב מתנה פסוק מספר שמואל ובו המילים "ואדמה על ראשו". לפי פירושו של רש"י, רב מתנה שם לב שהאדמה שנמצאת על ראשו של האדם, ממשיכה להקרא "אדמה", ולא "חול" למשל, ומכאן שהיא נחשבת עדיין מחוברת לקרקע. מכאן מסיק רב מתנה שהאדם עצמו נחשב אדמה, והקן שבראשו נחשב כמונח על הארץ.

כאן אנו רואים כבר עניין עקרוני – העיסוק איננו מצטמצם בשאלה הלכתית תיאורטית לחלוטין, אלא נוגע למהותו של האדם. הדיון עוסק בהגדרת מהותו של אדם – האם הוא קרוב יותר לאדמה, או שמרגע שהוא נלקח ממנה, הוא איננו קשור אליה עוד? רב מתנה מכריע, ששמו של האדם, הלכות מן המילה "אדמה" הוא מהותי, ומתאר אותו לאורך כל חייו, וכדבריו של הקב"ה אל האדם הראשון עצמו: "כי עפר אתה, ואל עפר תשוב".

עתה ניתן להבין את השאלה השניה – לאחר ששמעו את התשובה הראשונה, הוסיפו בני פפוניא לשאול – האם גם בחיר המין האנושי, משה רבנו, כלול בכלל הזה? אולי הוא אינו נמצא ברמה אנושית פיזית, אלא מתעלה לרמה של מלאך או בן א-להים?

התשובה שקיבלו מדברת בעד עצמה – המקור למשה מן התורה הוא "בְּשֶׁגֶם הוּא בְּשָׂר". גם משה רבנו נשאר בשר ודם, ואפילו הוא כלול "בְּשֶׁגֶם", כלומר עלול לטעות.

תשובה זו חורזת את התורה כולה, מ"בראשית" ועד "וּזְאת הַבְּרָכָה", ואומרת לנו, כי אנו עוסקים בבני אדם ולא במלאכים, באנשים בעלי יצרים ולא בני א-להים. מטרתנו, אם כן, היא להכיר בהיותנו כולנו בשר ודם, ולחבר לעובדה זו את צלם הא-להים שבו נבראנו, כדי לנפוח בבשר זה נשמה.

שבת שלום
יעקב (יוקי) מאיר